

Asia: D6L56D3-22

Kansallinen raportti - YK:n ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun (UPR) neljäs tarkastelukierros

Lausunnonantajan lausunto

1. Miten edellisen UPR-tarkastelun suositusten täytäntöönpano on onnistunut ja mitä täytäntöönpanotoimia olisi hyvä raportissa tuoda esille?

Tilastokeskus kiittää mahdollisuudesta lausua kansalliseen raporttiluonnokseen liittyen YK:n ihmisoikeusneuvoston yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun neljänteen tarkastelukierrokseen. Tilastokeskus lausuu pyytämienne kysymyksiin seuraavaa.

Tilastokeskus katsoo Suomen onnistuneen perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamisessa ja suositusten täytäntöönpanossa suurelta osin hyvin. Tilastokeskus haluaa omasta puolestaan nostaa esiin seuraavia tilastointiin liittyviä huomioita kansallisen raportin seuraaviin kohtiin:

Kohdat 65–70: Tilastokeskus toteutti EU-harmonisoidun Gender-Based Violence (GBV) -tutkimuksen 2021–2022 (Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021). Suomen aineisto kerättiin viime talvena itse täytettävällä kyselylomakkeella ja kysely osoitettiin yhteensä 25 000 satunnaisesti valitulle Suomessa asuvalle aikuisväestöä edustavalle henkilölle. Eurostat edellytti ainoastaan 18–74-vuotiaita naisia koskevaa otosta, mutta Suomessa otokseen otettiin myös 18–74-vuotiaita miehiä sekä 16–17-vuotiaita naisia. Tutkimusta ovat rahoittaneet Eurostat, Tilastokeskus, OM, SM ja STM. Tutkimus on laajin väestöä koskeva selvitys aiheesta pitkään aikaan Suomessa ja se tarjoaa kattavaa ja kansainvälisesti vertailukelpoista tietoa väkivallan kokemuksista Euroopan maissa. Tutkimuksessa on myös tietoa palveluihin hakeutumisesta. Kansalliset kysymykset koskivat pelon tunnetta, turvakotien käyttöä, kunniaiväkivaltaa, pakkoavioliittoja ja suhtautumista sukuelinten silpomiseen.

Tutkimuksen ennakkotietojen mukaan naisista 31 prosenttia ja miehistä 18 prosenttia on kokenut fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa ja uhkailua nykyisen tai entisen kumppanin taholta elämänsä aikana. Vastaavasti henkistä väkivaltaa oli kokenut 48 prosenttia naisista ja 41 prosenttia miehistä. Turvakotiin oli edellisten 5 vuoden aikana hakeutunut prosentti naisista ja miehistä. Naisilla yleisin este turvakotiin hakeutumiselle tai sitä vaikeuttanut asia oli häpeä omasta tilanteesta, epävarmuus

oman tilanteen riittävästä vakavuudesta ja pelko väkivallan tai sen uhan lisääntymisestä. Naiset ovat kuulleet eri tukipalveluista miehiä useammin. Tukipalvelut tunnetaan melko hyvin, mutta parantamisen varaa on edelleen. Sekä väkivallan uhrien että tekijöiden tukipalvelujen ja niiden tunnettuuden parantamiseen on syytä panostaa, myös marginaalissa olevien, kuten väkivaltaisten naisten, tukipalveluihin. Edellisten 12 kuukauden aikana 50 prosenttia naisista ja 21 prosenttia miehistä oli kertonut kokemuksistaan läheiselleen, terveydenhoitoon, tukipalveluihin tai poliisille.

Euroopan komission maaliskuussa 2022 antama direktiiviehdotus naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan torjumiseksi tulisi toteutuessaan parantamaan aihetta koskevaa tilastointia, sillä EU GBV -tutkimus tulisi näin säännöllisesti tehtäväksi. Aihetta koskevaa tilastointia tarvitaan kuitenkin myös ennen direktiivin mahdollista toteutumista, sillä prosessi saattaa kestää pitkään. Tämä taas edellyttää resursointia.

Kohdat 55, 57 ja 59: Tilastokeskus on mukana Praia Groupin syrjintää koskevassa työssä (Task Team on Discrimination and Equality), jossa kehitetään kansainvälisesti harmonisoitua kysymyspatteristoa liitettäväksi kyselytutkimuksiin ja laaditaan ohjeistusta hallinnollisten aineistojen hyödyntämiseen aiheeseen liittyen. Suomi toimii työryhmän puheenjohtajana yhdessä Perun kanssa.

Tilastokeskuksen työolotutkimuksessa kysytään työelämässä havaitusta ja koetusta syrjinnästä. Viimeisin tiedonkeruu toteutettiin vuonna 2018. Lisäksi EU SILC -tutkimukseen on tulossa syrjintään liittyviä kysymyksiä vuonna 2024 (Elinolotilasto).

Kohta 58: Tilastokeskuksen ja Sosiaali- ja terveysministeriön toukokuussa 2022 käynnistyneessä yhteisessä Sukupuolten työurat -tutkimushankkeessa kartoitetaan sukupuolten työuraeroja ja vaikutusta palkkaeroon sekä sukupuolten ammatillisen eriytymisen vaikutusta palkkaeroon. Hanke on STM:n tilaama ja rahoittama tutkimushanke ja osa samapalkkaisuusohjelman 2020–2023 laajaa segregaaation purkamishanketta.

2. Mitkä ovat sellaisia yleisempiä ihmisoikeuksiin liittyviä teemoja, joissa Suomi on onnistunut tai jotka kaipaavat lisähuomiota?

Kansallinen lapsistrategia on tärkeä edistysaskel. Tilastokeskus toteuttaa kansallisen lapsistrategian toimenpiteen 24, jossa suunnitellaan kattava tietopohja lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraamiseen. On tärkeää saada lapsia koskeva tieto kootusti yhteen paikkaan. Työn jatkuminen ja resursointi on ensiarvoista.

Väkivaltaa koskeva tilastointi on parantunut mm. GBV-tutkimuksen myötä. Tietoon tulleen rikollisuuden osalta tilastointia parantaisi merkittävästi uhr tiedon saaminen kattavasti tilastoihin. Laaja yhteistyö eri toimijoiden välillä väkivallan vastaisessa työssä voidaan nähdä myös kansallisena

onnistumisena. Yhteistyötä eri asiantuntijoiden, viranomaisten ja tilastontekijöidenkin välillä tarvitaan yhä edelleen.

Tilastojen näkökulmasta haavoittuvat ryhmät ja vähemmistöt kaipaavat lisähuomiota. Väestöä koskevat kyselytutkimukset eivät useinkaan tavoita vähemmistöihin ja kaikkein haavoittuvimpiin ryhmiin kuuluvia siten, että heidän osaltaan analysointeja pystyttäisiin tekemään. Syrjinnästä ja moniperusteisesta syrjinnästä tarvitaan säännöllistä tilastotietoa. Myös asunnottomuus kaipaisi lisähuomiota.

Tilastointi tarvitsee jatkuvaa panostusta. Ilman tilastotietoa ei voida osoittaa asioiden kehityssuuntaa ja tehtyjen toimenpiteiden onnistumista. Säännöllistä myös kriisiajat kattavaa tietoa tarvitaan ja vaikutuksia on pystyttävä tarkastelemaan myös sukupuolen mukaan. Tasa-arvonäkökulman huomioiminen ja sukupuolivaikutusten arvioiminen on oleellista.

3. Vapaamuotoiset kommentitne (esimerkiksi raporttiluonnoksesta)

Tilastokeskuksen teemasivut: Maahanmuuttajat ja kotoutuminen ja Sukupuolten tasa-arvo. Sukupuolten tasa-arvo -teemasivuston alle tulossa oma Sukupuolistunut väkivalta -teemasivu, jolle kootaan Tilastokeskuksen tuottamaa tietoa aiheesta sekä linkkejä muiden tahojen tuottamiin tietoihin ja tutkimuksiin aiheesta.

Orjala Hannele
Tilastokeskus

Pietiläinen Marjut
Tilastokeskus - Yhteiskuntatilastot